

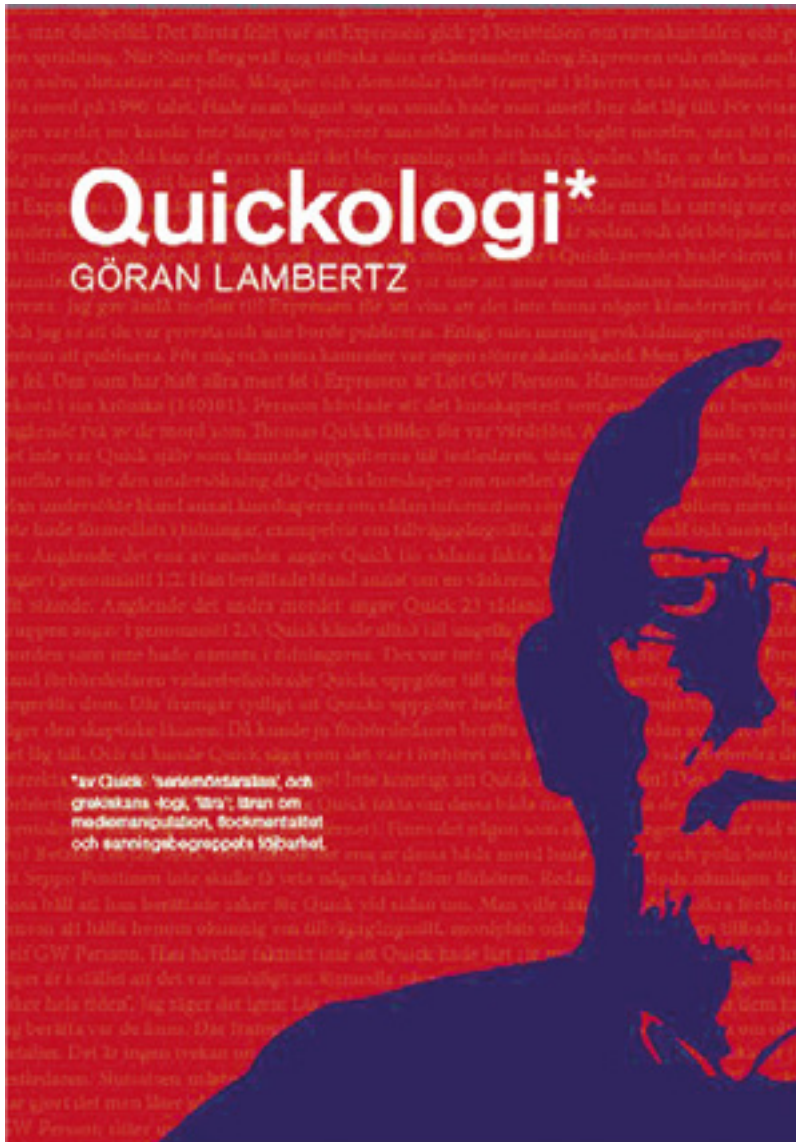
Bok

The last man standing

Pål Grøndahl

psykologspesialist, ph.d.

Ikke før var Quick/Bergwall frikjent for alle drap, så kommer en fersk bok av Justitiekansler Göran Lambertz som sier at Quick antakeligvis var skyldig likevel. Forvirret?

Göran Lambertz *Quickologi*, Fri Tanke, 2015. 502 sider

Sist jeg sjekket var det skrevet syv bøker av, og særlig om, mannen som i perioden 1994–2001 tilsto totalt 39 drap og ble dømt for åtte av dem. Han kalte seg Thomas Quick. I 2001 stanset tilståelsene, og Sture Bergwall, som han nå kalte seg, trakk senere alle sammen. Flere hadde gitt uttrykk for en mistanke om at mannen var en mytoman og at domfellelsene var uriktige. Med tiden ble Bergwall frikjent for drap etter drap, og sommeren 2013 ble han frikjent for det siste drapet. Nå er han en fri

mann. I kjølvannet av frifinnelsene ble han også skrevet ut fra den rettspsykiatriske klinikken Säter etter å ha vært der i 24 år etter at han ble dømt til psykiatrisk behandling. Med dette var Sveriges største rettsskandale et faktum. Eller?

Göran Lambertz

Nei, slett ikke, skal vi tro Göran Lambertz, som har skrevet den åttende boken om Quick/Bergwall, som han har kalt «Quickologi». Lambertz er Svensk høyesterettsdommer og tidligere Justitiekansler i Sverige (en blanding av regjeringsadvokat og sivilombudsmann). Hans hensikt med den 500 sider lange boken er tindrende klar fra de første sidene: For det første, skriver Lambertz, var det slett ingen rettsskandale at Quick ble dømt for drapene. Dommene var egentlig riktige. For det andre er den voldsomme kritikken som har rammet flere av aktørene i saken, fullstendig ute av proporsjoner. De aktørene Lambertz mener har fått urimelig kritikk, er Quick-sakens etterforskere, Quick sin tidligere forsvarer, terapeutene som behandlet sin pasient og som trodde på hans tilståelser, samt en psykologiprofessor som bisto politiet i å håndtere Quick og alle hans tilståelser.

Man skal ha en temmelig stor interesse for og kunnskap om Quick-sakens mange irrganger for å ha glede av denne boken

Boken består av to hoveddeler. Den første delen er Lambertz' redegjørelse av Quicksakens bakgrunn. Den andre er hans versjon av hvordan hele saken *egentlig* henger sammen. Denne delen er delt opp i 25 underkapitler.

Forfatteren tilhører en liten gruppe i Sverige som fortsatt forfekter Quick/Bergwall sin skyld, og Lambertz er den som sterkest har frontet standpunktene deres i det offentlige rom. Han beskriver inngående den sterke kritikken han som høyesterettsdommer har fått for sine synspunkter om at Quick neppe er uskyldig. Forfatteren fremhever at selv om Quick er frikjent, er han ikke nødvendigvis uskyldig. I boken går forfatteren systematisk igjennom saken. Han redegjør i detalj for kritikken han og hans meningsfeller har fått, og han er særdeles grundig i sin begrunnelse for at de opprinnelige dommene (som han siterer mye fra) var korrekte. Han gjennomgår alle bevis i saken og skriver til og med sin egen (fiktive) dom basert på det han mener å finne.

Ut over Quick sine egne tilståelser fantes det verken tekniske bevis på hans skyld eller noen vitneobservasjoner. Til tross for dette tar Lambertz på grundig svensk vis for seg absolutt alt som taler for at Quick var skyldig i de åtte drapene han nå er frikjent for; Quicks manglende troverdighet, feil i de frikjennende dommene og påståtte faktafeil i bøkene om Quick. Et noe kuriøst innslag er de hyppige referansene til sporhunden Zampo. Det er ifølge Lambertz et sterkt indisium på at Quick snakket sant da han tilsto drapene, i og med at hunden ofte markerte på lik der Quick tilsto å ha drept et menneske.

Enkelte gode poenger

Lambertz er ingen dum mann, og i løpet av den omfattende boken har han gode poenger. Det er liten tvil om at Quick/Bergwall hadde en lengre historie med alvorlig vold og seksualovergrep bak seg. I så måte var han i en høyrisikogruppe for å utøve alvorlig vold. Det var dermed ikke utenkelig at Quick kunne stå bak de forbrytelsene han ble dømt for. Lambertz skriver videre at han ved gjentatte anledninger har svart ja til å møte sine meningsmotstandere til debatt, som f.eks. den profilerte

kriminologprofessoren Leif G. W. Persson og forfatteren Dan Josefsson (som skrev boken *Mannen som slutade ljuga* fra 2013). Men disse har ved flere anledninger takket nei til å møte Lambertz. Når hans meningsmotstandere er så overbevist om at Lambertz tar feil, så bør de våge å møte ham i offentlig debatt. Det er også et poeng at ingen av frifinnelsene ble ført for en domstol. Det som skjedde, var at påtalemyndigheten etter hvert la ned alle sakene, og så fulgte domstolen opp og frikjente ham. Lambertz' poeng er at om alle de åtte dommene hadde vært ført samlet for domstolen, så ville man, etter hans mening, ha kommet frem til at det var nok bevismateriale for en fellende dom.

Det interessante med boken er å se hvordan en person argumenterer for en sak hvor han er så til de grader uenig med den kompakte majoritet. Det er også spennende å lese om mediernes og meningsmotstandernes rolle i saken slik forfatteren ser det. Mediene har hatt en nærmest ensidig negativ vinkling av Lambertz og hans meningsfeller. Det kaller Lambertz for «et journalistisk havari». Det er også engasjerende å lese om det skarpe debattklimaet som har oppstått og hvor personkarakteristikkene har haglet. Eksempelvis gjengir Lambertz en karakteristikk mot seg som Leif G. W. Persson kom med:

För manliga tilkortakommanden av mer betydande slag finns det tre bildliga beskrivningar som i vart fall inte drabbar kvinnor; Man kan fastna med skägget i brevlådan, med pitten i svängdörren eller med brallorna nedhasade till fotknölnarna. I en rent praktisk, fysisk och mänsklig mening skal det naturligtvis och i princip vara omöjligt att samtidigt uppnå dessa tre resultat. Icke förty så har numera även Göran Lambertz (...) lyckats med detta akrobatnummer.

Samtidig er ikke heller Lambertz nådig. Han beskylder journalisten Dan Josefsson for å skrive så villedende om Quicksaken at han bevisst bedrar sine lesere. For psykologer kan det være av interesse å se hvordan Lambertz behandler spørsmålet om fortrenge minner og den terapien Quick fikk på Säter. Flere, bl.a. Josefsson, har vært klar på at teorien om fortrenge minner dominerte behandlingen av Quick. Quick på sin side, hevdet Josefsson, bedrev en manipulasjon av terapeutenes naivitet og gjorde seg interessant for dem ved sine tilståelser. I sterk medikamentpåvirket tilstand fortalte han sin terapeut om drap etter drap. Behandlerne mente at Quick gjenskapte sine barndomstraumer med å begå drap. Lambertz mener at det ikke på noe vis – slik flere har påstått – lar seg dokumentere at det var denne terapien som «skapte» monsteret og seriemorderen Quick.

Er boken av interesse?

Man skal ha en temmelig stor interesse for og kunnskap om Quick-sakens mange irrganger for å ha glede av denne boken. Derfor blir den neppe noen kioskelter heller. Boken starter interessant, men blir altfor langt forsvarsskrift for Lambertz og hans meningsfeller. I løpet av boken repeterer forfatteren seg selv til det kjedsommelige, og det kan virke som at han blir mer og mer sikker på sin egen sak. Motforestillingene sviner utover boken helt hen. Det blir nesten irriterende når han benytter seg av uttrykk som «uten tvil» og «helt sikkert». Det kan nesten virke som forfatteren skriver i affekt. Han som kritiserer andres skråsikkerhet (som han kaller en «majoritetseufori»), blir selv skråsikker i sin sak. Når han så skriver sin egen dom, som er blottet for tvil om Quicks skyld, blir det for sært.

Rett etter at Lambertz utga sin bok, kom Bergwallkommisjonen ut med sin 716 sider lange granskningsrapport. Den slår langt på vei fast at det ble gjort betydelige feil hos flere av de involverte

da Quick ble dømt. Kanskje burde Lambertz ventet med å utgi boken til etter offentliggjøringen av granskningen. Men det er tvilsomt om det ville endret noe som helst på Lambertz' oppfatninger. Siste ord i denne betente saken er neppe skrevet.